

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมการศาสนา. แถลงการณ์คณะสงฆ์. 50 เล่ม (เล่มที่ 1 พ.ศ.2456 - เล่มที่ 50 พ.ศ.2506).
กรมการศาสนา. แนะนำกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมการศาสนา พิมพ์เผยแพร่, 2537.
- กรมการศาสนา. รายงานการประชุมคณะสังฆมนตรี. 20 เล่ม (พ.ศ.2485-พ.ศ.2505).
กรมการศาสนา. รายงานเรื่องการศึกษาคณะสงฆ์ไทย. ฝ่ายวิจัย กองแผนงาน กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ, 2526.
- กิติรัตน สีสพันธ์. การรวมคณะสงฆ์อีสานเข้ากับคณะสงฆ์ไทย พ.ศ.2434-2488. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.
- หญิงนิตย์ จันทร์บุตร. การเคลื่อนไหวของคณะสงฆ์ไทยรุ่นแรก พ.ศ.2477-2484. สำนักพิมพ์มหาวิทยธรรมศาสตร์, 2528.
- ชูไรรัตน์ แสนใจรักษ์. พัฒนาการศึกษาคณะสงฆ์ไทย พ.ศ.2489-2527. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.
- เจ้าพระยาทิพากรวงศ์. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2. กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา, 2504.
- เจ้าพระยาทิพากรวงศ์. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3. กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา, 2504.
- จวรีกสมัยสุโขทัย. กรมคินนากะจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลอง 700 ปีลายสือไทย, 2526.
- ฉลอง เจยาคม. กรณีศึกษาบทบาทและการปกครองคณะสงฆ์ไทย : ฝ่าศาสนจักรทะเลจรดต้น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มรรณพ, 2539.
- โชติ ทองประยูร. ความเหมาะสมของกฎหมายคณะสงฆ์ฉบับใหม่ : พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- ช้อย ทรงบัณฑิต. คู่มือสมาจาร. โรงพิมพ์เสียงเชียงใหม่, พระนคร, พิมพ์ครั้งที่ 3, 2484.

- ถาวรวงศ์-รักศรีวงษ์. กิจการของคณะปฏิสังขรณ์การพระศาสนาหรือกาปฏิวัติแห่งภวาสว
พัลลภสังคม. พระนคร : โสภณพิพรรฒธนากร, 2482.
- นฤมล สีรวัฒน์. พระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2525.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. การเมืองไทยสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี. ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ,
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2536.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. ปากไก่และใบเรือ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2527.
- แนวพระดำริทางการเมืองคณะสงฆ์ ในพระมหาสถมณศาสนา ของสมเด็จพระมหาสถมณเจ้า
กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. มหามกุฏราชวิทยาลัย จัดพิมพ์ถวายคล้ายวันสิ้น
พระชนม์ ปีที่ 69, 2534.
- ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2394-2404. คณะสงฆ์วัดอนงค์าราม พิมพ์ในงานพระราช
ทานเพลิงศพ พระมหาโพธิวงศาจารย์ อินฺทโชตเถระ. กรุงเทพฯ : ดำรงไทย, 2511.
- ประวัติการปกครองคณะสงฆ์ไทย. ฝ่ายปริัติติปกรณ์ กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา
กระทรวงศึกษาธิการ, 2527.
- ประวัติการปกครองคณะสงฆ์ไทยและลักษณะการปกครองคณะสงฆ์. มหามกุฏราชวิทยาลัย
จัดพิมพ์เผยแพร่ในโอกาสกฐินกาล ฉลอง 84 ปี มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรม
ราชูปถัมภ์, 2521.
- ประเสริฐ ณ นคร. ประวัติศาสตร์สุโขทัยจากจารึก ในงานจารึกประวัติศาสตร์ของประเสริฐ
ณ นคร. รวบรวมและจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลองอายุครบ 6 รอบ ศาสตราจารย์
ดร.ประเสริฐ ณ นคร, 2521, โรงพิมพ์ส่งเสริมการฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติมหา
วิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2536.
- ปลื้ม โชติชฎายางกูร. ประมวลระเบียบการคณะสงฆ์และระเบียบกรมการศาสนา. กรุงเทพฯ :
บัณฑิตการพิมพ์, 2518.
- ปลื้ม โชติชฎายางกูร. วิชาวาทนุหมายคณะสงฆ์. กรุงเทพฯ : ประยูรวงศ์, 2520.
- ปิยนาด มุณนาค. การปรับตัวเข้าสู่ยุคใหม่ในรัชกาลที่ 4. เอกสารพิมพ์ดีดโรเนียว, ม.ป.ป.

ปิยนาด บุณนาค. ภาพปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5. เอกสารพิมพ์ดีดไฉนैया,
ม.ป.ป.

พระครูสิริวรรณวิวัฒน์. ประวัติการสถาปนา เลื่อนขึ้น ลดตำแหน่ง แต่งตั้ง ถอดถอน ขึ้น
สมณศักดิ์ พระพุทธอาจารย์ สมเด็จพระพุฒาจารย์-พระพิมลธรรม สมัยกรุงรัตน
โกสินทร์ พ.ศ.2325 (208 ปี) 2532. จัดพิมพ์ถวายเนื่องในงานออกเมรุพระราชทาน
เพลิงศพ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ), 2533.

พระไตรปิฎกภาษาไทย (ฉบับหลวง). เล่มที่ 2 พระวินัยปิฎก, กรมการศาสนา กระทรวง
ศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 3, 2521.

พระไตรปิฎกภาษาไทย (ฉบับหลวง). เล่มที่ 4 พระวินัยปิฎก กรมการศาสนา กระทรวง
ศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 3, 2521.

พระไตรปิฎกภาษาไทย (ฉบับหลวง). เล่มที่ 5 พระวินัยปิฎก กรมการศาสนา กระทรวง
ศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 3, 2521.

พระไตรปิฎกภาษาไทย (ฉบับหลวง). เล่มที่ 7 พระวินัยปิฎก กรมการศาสนา กระทรวง
ศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 3, 2521.

พระไตรปิฎกภาษาไทย (ฉบับหลวง). เล่มที่ 10 พระสุตตันตปิฎก กรมการศาสนา กระทรวง
ศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 3, 2521.

พระไตรปิฎกภาษาไทย (ฉบับหลวง). เล่มที่ 11 พระสุตตันตปิฎก กรมการศาสนา กระทรวง
ศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 3, 2521.

พระไตรปิฎกภาษาไทย (ฉบับหลวง). เล่มที่ 14 พระสุตตันตปิฎก กรมการศาสนา กระทรวง
ศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 3, 2521.

พระประวัติสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. มุลนิธิมหามกุฏราช
วิทยาลัย, จัดพิมพ์เนื่องในงานมหาสมณานุสรณ์ครบ 50 ปีแต่วันสิ้นพระชนม์แห่ง
สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2514.

พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย จัดพิมพ์โดย "ทุนพจนานุกรมพุทธศาสตร์", 2531.

พระเทพเวที. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดพิมพ์โดย "ทุนพจนานุกรมพุทธศาสตร์", 2532.

พระเมธีธรรมาภรณ์(ประยูร ธมฺมจิตฺโต). ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดพิมพ์เป็นบรรณการเพื่ออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายเรือ มีฤกษ์, 2533.

พระมหาสมณวินิจฉัย ประมวลพระนิพนธ์สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. จัดพิมพ์ครั้งที่ 4 . มหามกุฏราชวิทยาลัย , 2535.

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีไปมากับสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. กรุงเทพฯ, 2472.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505. กฎกระทรวง. กฎมหาเถรสมาคม พร้อมด้วยระเบียบและคำสั่งมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2532.

พระราชนิเวศรังสีคัมภีร์ปัญญาวิศิษฎ์. อัตตโนประวัติพระราชนิเวศรังสีคัมภีร์ปัญญาวิศิษฎ์ (เทสก์ เทสรังสี). ณ เมรุวัดหินหมากเป้ง อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย, 8 มกราคม 2539.

พาสณา กิจถาวร. บทบาทของคณะสงฆ์ในเรื่องการศึกษาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

พิมาน แจ่มจรัส. ชีวิตอันสมอง และการต่อสู้ของหลวงวิจิตรวาทการ. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2538.

ภัชราพร ช้างแก้ว. พระพุทธศาสนากับการก่อตัวของรัฐบาลไทยแบบใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

มหาเถรประวัติ. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศล ออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (ถาว อาสภมมหาเถร) ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส, 14 เมษายน 2533.

มหาสมณนิคมในการบริหารการคณะสงฆ์. ประมวลจากพระมหาสมณศาสนของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, มหามกุฏราชวิทยาลัย จัดพิมพ์อุทิศส่วนกุศลถวาย, 2533.

มาณพ พลไพรินทร์. คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์. พระนคร : ชูติมาการพิมพ์, น.ป.ป.

รัฐสภา. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ ครั้งที่ 16/2481 เรื่องนโยบายของสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์ของรัฐบาล.

รัฐสภา. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ ครั้งที่ 17/2481 เรื่องนโยบายของสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์ของรัฐบาล.

รัฐสภา. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ ครั้งที่ 18/2481 เรื่องนโยบายของสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์ของรัฐบาล.

รัฐสภา. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ ครั้งที่ 19/2481 เรื่องนโยบายของสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์ของรัฐบาล.

รัฐสภา. รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ทำหน้าที่นิติบัญญัติ) เล่ม 4 พ.ศ.2505.

รุ่งฤทธิ์ ศยามานนท์. นโยบายรัฐบาลไทย พ.ศ.2475-2519. เอกสารประกอบการศึกษาของแผนกวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.

วารสารพุทธจักร. ฉบับเดือนสิงหาคม พ.ศ.2492 วารสารรายเดือนของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วารสารเสียงธรรม. ปีที่ 38 ฉบับที่ 7-8 (สิงหาคม-พฤศจิกายน 2539) วารสารรายสองเดือนของคณะกรรมการนิสิต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วารสารพุทธศาสนศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2538.

ศรีสุพร ชวงสกุล. ความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ศึกษากรณียุทธินิกาย พ.ศ.2368-2464. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

- ศักดิ์นา ชัตรกุล ณ ออยุธยา. นรินทร์กลิ้ง หรือ นรินทร์ ภาษิต คนขวงโลก. ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, 2536.
- ด. เซาวนันท์. กฎหมายพระสงฆ์ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พร้อมด้วย กฎกระทรวงและกฎระเบียบ ประกาศมหาเถรสมาคม. (พิมพ์เป็นที่ พระเทพปัญญาเมธี (สนิท ขวนปญโญ ป.ธ.9) วัดไตรมิตรวิทยาราม ระลึกในโอกาสรับพระบัญชาแต่งตั้งเป็น เจ้าคณะภาค 8, 2537.
- สมบุญ สุธำราญ. พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- สมบุญ สุธำราญ. ความขัดแย้งทางการเมืองกับบทบาทของพระสงฆ์. สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2522.
- สมุดปกเหลือง : เรื่องร่างพระราชบัญญัติการบริหารคณะสงฆ์ คำแถลงการณ์ก่อนพิจารณา
รายงานการประชุมร่าง พ.ร.บ.การบริหารคณะสงฆ์ที่พิจารณาแล้วและคำแถลงโดย
ครบถ้วน. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2481.
- ด. ศิวรักษ์. ลวดลายสังคมสงฆ์. สำนักพิมพ์ยุววิทยา, 2530.
- สันติ บัณฑิตพรหมชาติ. ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับสถาบันสงฆ์
ศึกษากรณีพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหา
บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- สายธาร อินทวดี. บทบาทมหาเถรสมาคมในการแก้ปัญหาคณะสงฆ์ไทย พ.ศ. 2445-2530.
ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร,
2532.
- สิริวัฒน์ คำวันสา. ประวัติพุทธศาสนาในประเทศไทย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2534.
- สิริวัฒน์ คำวันสา. สงฆ์ไทย 200 ปี. โรงพิมพ์ศรีอนันต์, 2524.
- สุภาพรรณ ณ บางช้าง. วิวัฒนาการงานเขียนภาษาบาลีในประเทศไทย : จากตำนาน
พงศาวดาร สวรรค์ ประกาศ. มุขนิมิตมหามกุฏราชวิทยาลัย จัดพิมพ์, 2529.

- สุรีย์ ทรัพย์สุนทร. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวแนวพระราชดำริทางด้านพระ
พุทธศาสนาที่มีผลต่อการดำเนินการปกครองประเทศ. วิทยานิพนธ์อักษร
ศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- เสฐียร พันธงสี. ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัย
พิมพ์ครั้งที่ 7, 2534.
- สุเชาว์ พลอยชุม, บรรณาธิการ. สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสเสด็จ
ตรวจการณ์คณะสงฆ์พ.ศ.2455-2460. มหามกุฏราชวิทยาลัย พิมพ์ถวายเป็นที่ระลึก
ในการพระราชทานเพลิงศพ พระพรหมมุนี (บุญญารามเถร วิษมัย บุญมาก) ณ เมรุ
หลวงฯ วัดเทพศิรินทราวาส, 2537.
- สุชีพ ปัญญาอนุภาพ. พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน ย่อความจากพระไตรปิฎก ฉบับ
ภาวาวาสี 45 เล่ม. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย จัดพิมพ์เผยแพร่ใน
ฉวีลักษณ์กิตติกาล ฉลอง 84 ปี มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2521.
- แสง อุดมศรี. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2533.
- แสง อุดมศรี. ศีลสมเด็จ. อมรการพิมพ์, 2528.
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ.1/25 เรื่องเบ็ดเตล็ด หนังสือเจ้าพระยา
ภาสกรวงศ์กราบทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (7 ธันวาคม ร.ศ.
118).
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ. 1/29 ที่ 1811 เรื่องเบ็ดเตล็ดกระทรวง
ศึกษาธิการ สำเนาถวาย พระหัตถ์กรมหมื่นวชิรญาณวโรรสมีมาถึงเจ้าพระยา
ภาสกรวงศ์ (2 มิถุนายน ร.ศ.114).
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ.5/16 หนังสือเจ้าพระยาภาสวงศ์ เสนาบดี
กระทรวงธรรมการ กราบทูลกรมหมื่นสมมตอมรินทร์ ราชเลขาธิการ (13 ตุลาคม
ร.ศ.115)
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ.8/11 ถวายพระหัตถ์ สมเด็จพระยาวชิร
ญาณวโรรส ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (15 พฤศจิกายน
ร.ศ.118)

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ. 12/1 เรื่องจัดการเล่าเรียนตามมณฑลต่างๆ
 สำเนาถวายพระหัตถ์ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรสขลุพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัว.

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารส่วนพระองค์สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ
 สบ.2.54/40 สำเนาถวายพระหัตถ์ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ผนัสดการพระ
 พุทธโฆษาจารย์วัดเทพศิรินทราวาส.

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201.1.13 ที่ 190/2479
 เรื่องพระปรากรมุณี เจ้าอาวาสวัดปทุมคงคาขอลาออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาส
 หนังสือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการถึงนายกรัฐมนตรี (27 มกราคม 2475).

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201.10.3 ที่ 191/2433 เรื่อง
 พระมหาน้อยกับพวก ร้องกล่าวโทษพระปรากรมุณี เจ้าอาวาสวัดปทุมคงคา
 หนังสือจากนายกรัฐมนตรีถึงกระทรวงธรรมการ (15 มีนาคม 2475).

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201.10.33 ที่ ๑ 153/2477
 เรื่องคำขอร้องคณะสงฆ์และราษฎรจังหวัดนครนายก หนังสือจากรัฐมนตรีว่าการ
 กระทรวงธรรมการ เรียนนายกรัฐมนตรี (7 ธันวาคม 2477).

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201.10.33 เรื่องพระสงฆ์
 อำเภอรังกระจิม จังหวัดนครนายก กล่าวโทษพระมุณีนายกและพระราชกวี.

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201.10.43 เรื่องร่างพระราช
 บัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์.

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201.10.43 ที่ 4/18 เรื่องพระ
 สงฆ์คณะปฏิสังขรณ์การพระศาสนาขอให้จัดการแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ (25
 กุมภาพันธ์ 2477).

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201.10.45 ที่ น.14685/2485
 เรื่องการพระพุทธรักษา จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการถึงนายกรัฐมนตรี
 (29 เมษายน 2485).

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201.10.48 เรื่องพระราชดำรัส
 สมเด็จพระสังฆราช เนื่องในพิธีเปิดประชุมสามัญสังฆสภา พุทธศักราช 2485).
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201.10.61 ที่ 82/478.เรื่องพระ
 สมเด็จพระสังฆราชแห่งใหม่ขอลาออกจากการปกครองคณะสงฆ์ หนังสือจากเจ้าคณะ
 มณฑลพายัพถึงอธิบดีกรมธรรมการ (28 มิถุนายน 2478).
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201.10.61 ที่ น.46023/2478
 หนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการถึงนายกรัฐมนตรี (3 กันยายน 2478).
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201.10.11.136 เรื่องตั้งพระ
 ญาณนายกเป็นเจ้าคณะจังหวัดนครนายก (26 กรกฎาคม 2482).
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201. 145 เรื่องการปรับปรุง
 พุทธศาสนาและการเปิดปิดสังฆสภา.
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201.10.2.11 เรื่องสร้างวัด
 พระศรีมหาธาตุ.
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201.10.2.12 เรื่องขอพระราช
 ทานถวายวัดพระศรีมหาธาตุเป็นพระอารามหลวงชั้นเอกชนิดวรมหาวิหาร.
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201.10.100 ที่ 49/18 เรื่องพระ
 สมเด็จพระสังฆราชแห่งใหม่ขอลาออกจากการปกครองคณะสงฆ์ หนังสือจากหลวงสินธุสงครามชัย รัฐมนตรีว่า
 การกระทรวงธรรมการถึงนายกรัฐมนตรี (6 กันยายน 2481).
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201.10.100 ที่ น. 34226/2482
 เรื่องขอให้โอนวัดพิชัยญาติการามคงอยู่ในสังกัดคณะธรรมยุต (2 พฤศจิกายน 2482).
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี ,สำนักเลขาธิการคณะ สร.0201.10.101 ที่
 11/2482 เรื่อง การพิจารณาการบำรุงและส่งเสริมศาสนกิจ สำเนารายงานประชุม
 คณะรัฐมนตรี (17 กุมภาพันธ์ 2481).
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร.0201.10.109 ที่ 98/2481 เรื่อง
 ขอให้ปลดพระราชกวีออกจากตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลปราจีน หนังสือจากสกลสังฆ
 ปริณายกถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ (8 มีนาคม 2481).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ตร.0201.10.145 ที่ น.14685/2485
เรื่องการปรับปรุงพระพุทธรูปศาสนา หนังสือจาก พ.อ.ประยูร ภมรมนตรี รัฐมนตรีว่าการ
การกระทรวงศึกษาธิการถึงนายกรัฐมนตรี (29 เมษายน 2485).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ตร.0201.10.145 เรื่องการปรับปรุง
ศาสนาพุทธและการเปิดสังฆสภา ตั้งประธาน รองประธาน และสังฆมนตรี พ.ศ.
2485-พ.ศ.2494

อุปกรณวินัยมุข เล่ม 1. คณะกรรมการกองตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย เรียบเรียง (2479),
พิมพ์ครั้งที่ 13, 2529.

อุษา ชัยโชติชัย, การศึกษาคณะสงฆ์ไทย พ.ศ. 2432-2490, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหา
บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

ภาษาอังกฤษ

Craig James Reynolds. The Buddhist Monkhoo in Nineteenth Century Thailand. Ph.D.
dissertation, Conell University, 1972.

Kenneth Perry Landon. Siam in Transition : A Brief survey of Cultural Trends in the five
years since the Revolution of 1932. New York : Greenwood Press, 1968.

Somparn Promta. The Sangha Education in Today Thailand : A Crisis Waiting for Hurried
Reformation. n.p., 1994.

Virginia Thompson. Thailand : The New Siam. New York : Paragon Book Reprint
Corporation, 1967.

ภาคผนวก ก

**พระราชบัญญัติคณะสงฆ์
พุทธศักราช 2484**

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ประกาศ ณ วันที่ 4 สิงหาคม พุทธศักราช 2480)

อาทิตยทิพอนา

พลเอก พิชเยนทรโยธิน

ตราไว้ ณ วันที่ 14 ตุลาคม พุทธศักราช 2484

เป็นปีที่ 8 ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการคณะสงฆ์ให้
เหมาะสมยิ่งขึ้น

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอม
ของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

บททั่วไป

- มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484
- มาตรา 2 ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป
- มาตรา 3 ตั้งแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้ยกเลิกบรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับ
อื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้
- มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้
และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้
กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

สมเด็จพระสังฆราช

มาตรา 5 พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช

มาตรา 6 สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก และทรงบัญชาการคณะสงฆ์โดยบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 7 สมเด็จพระสังฆราชทรงบัญญัติสิ่งมาถดโดยคำแนะนำของสังฆสภา

มาตรา 8 สมเด็จพระสังฆราชทรงบริหารการคณะสงฆ์ทางคณะสังฆมนตรี

มาตรา 9 สมเด็จพระสังฆราชทรงวินิจฉัยอธิกรณ์ทางคณะวินัยธร

มาตรา 10 ถ้าไม่มีสมเด็จพระสังฆราชหรือสมเด็จพระสังฆราชไม่ทรงสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ชั่วคราว ให้สังฆนายกหรือสังฆมนตรีซึ่งรักษาการแทนทำหน้าที่บัญชาการคณะสงฆ์แทนสมเด็จพระสังฆราช

หมวด 2

สังฆสภา

มาตรา 11 สังฆสภาประกอบด้วยสมาชิก มีจำนวนรวมกันไม่เกินสี่สิบห้ารูป คือ -

- (1) พระเถระวันธรรมขึ้นไป
- (2) พระคณาจารย์เอก
- (3) พระเปรียญเอก

แต่ทั้งนี้ ถ้ามีจำนวนเกินกว่าที่กำหนด ให้เป็นสมาชิกตามลำดับ (1) (2) (3) และตามลำดับอาวุโส

มาตรา 12 ทุกคราวสมัยประชุมสามัญ สมเด็จพระสังฆราชทรงตั้งสมาชิกในสังฆสภาตามมติของสังฆสภา ให้เป็นประธานสภาหนึ่งรูป เป็นรองประธานหนึ่งรูป หรือหลายรูปก็ได้

ในการตั้งประธานและรองประธานสังฆสภา ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการลงนามรับสนอง

มาตรา 13 ประธานสังฆสมานีหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาให้เป็นไปตามข้อบังคับ
รองประธานมีหน้าที่กระทำกิจการแทนประธาน ในเมื่อประธานไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติ
หน้าที่ได้

ในขณะที่ยังมีได้ตั้งประธานและรองประธาน หรือในเมื่อประธานและรองประธานไม่
อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกเลือกตั้งกันเองขึ้นเป็นประธานการประชุมในคราวประชุมนั้น

มาตรา 14 ในการประชุมสังฆสภาทุกคราว ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่ง
หนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุมได้

ในการประชุมสังฆสภาทุกคราว ถ้าไม่มีข้อขัดข้องทางพระวินัย นายกรัฐมนตรี
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการหรือผู้แทนจะเข้าฟังการประชุมด้วยก็ได้ และจะเสนอ
คำชี้แจงอย่างใดในที่ประชุมนั้นก็ได้

มาตรา 15 สมาชิกภาพแห่งสังฆสภาสิ้นสุดลง เมื่อ

- (1) ถึงมรณภาพ
- (2) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
- (3) ลาออก
- (4) สังฆสภาวินิจฉัยให้ออกโดยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของสมาชิกที่มา

ประชุม

มาตรา 16 ญัตติที่จะรับเข้าปรึกษาในที่ประชุมสังฆสภานั้นจะเสนอได้สามทาง คือ
ทางคณะสังฆมนตรีหนึ่ง ทางกระทรวงศึกษาธิการหนึ่ง และทางสมาชิกสังฆสภาหนึ่ง แต่
ญัตติที่เสนอทางสมาชิกสังฆสภานั้นต้องให้สังฆนายกรับรอง

มาตรา 17 การลงมติข้อปรึกษานั้น ถ้ามิได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในพระราช
บัญญัตินี้หรือในพระธรรมวินัย ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

สมาชิกรูปหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีจำนวนเสียงลงคะแนนเท่ากัน
ให้ประธานในที่ประชุมมีสิทธิชี้ขาดให้เป็นไปทางฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือจะให้ระงับเรื่องนั้นไว้ก็
ได้

มาตรา 18 ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง หรือหลายสมัยแล้วแต่สภาจะกำหนด สมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง ให้มีกำหนดเวลาไม่เกินสามสิบวัน แต่สมเด็จพระสังฆราชจะโปรดให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

วันเริ่มสมัยประชุมครั้งแรก ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนด

มาตรา 19 สมเด็จพระสังฆราชทรงเรียกประชุมสังฆสภาตามสมัยประชุมและทรงเปิดปิดประชุม

การเปิดปิดประชุม สมเด็จพระสังฆราชจะเสด็จมาทรงทำหรือจะโปรดให้สังฆนายกทำแทนก็ได้

มาตรา 20 เมื่อเป็นการจำเป็น สมเด็จพระสังฆราชจะทรงเรียกประชุมวิสามัญสังฆสภาก็ได้

อนึ่ง สมเด็จพระสังฆราชจะทรงเรียกประชุมวิสามัญสังฆสภา เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการร้องขอ

ในการนี้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการลงนามรับสนอง

มาตรา 21 สังฆาณัติยอมบัญญัติได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดวิธีการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย
- (2) กิจการที่มีบทกฎหมายกำหนดว่าให้ทำเป็นสังฆาณัติ

มาตรา 22 สังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช กฎกระทรวง ข้อบังคับ และระเบียบ ต้องไม่ขัดกับพระวินัย

สังฆาณัติ จะบัญญัติความผิดและกำหนดทัณฑกรรมแก่บรรพชิตผู้ประพฤติล่วงละเมิดพระวินัยและสังฆาณัติไว้ให้เป็นโทษหนึ่งต่างหากจากโทษตามพระวินัยก็ได้

มาตรา 23 ทัณฑกรรมที่จะบัญญัติไว้ในสังฆาณัติเกิดด้วยการปฏิบัติล่วงละเมิดพระวินัยและสังฆาณัตินั้น ให้กำหนดได้เจ็ดสถาน ดังนี้

- (1) ให้สึกและห้ามอุปสมบท
- (2) ให้สึก
- (3) ให้บัพพชาณียกรรม
- (4) ให้พ้นหรือเวนคืนตำแหน่งหน้าที่

- (5) ให้กักบริเวณ
- (6) ให้ทำงานภายในวัด
- (7) ให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ

มาตรา 24 เมื่อสังฆสภาได้ร่างสังฆาณัติขึ้นสำเร็จแล้วให้สังฆนายกนำขึ้นถวาย สมเด็จพระสังฆราช เพื่อลงพระนามและเมื่อได้ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์แล้วให้ใช้ บังคับได้

ถ้าสมเด็จพระสังฆราชไม่ทรงเห็นชอบด้วยร่างสังฆาณัตินั้นจะได้ประทวนคืนมา ยังสังฆสภาภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่สังฆนายกนำขึ้นถวายก็ดี หรือมิได้ประทวนคืนมาภายในสิบห้าวันนั้นก็ดี สังฆสภาจะต้องปรึกษากันใหม่ และออกเสียงลงคะแนนลับ ถ้าและสังฆสภาลงมติตามเดิมให้นำร่างสังฆาณัตินั้นขึ้นถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อสมเด็จพระสังฆราชมิได้ลงพระนามภายในเจ็ดวันแล้วให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการพิจารณาดู ถ้าเห็นสมควรก็ให้นำร่างสังฆาณัตินั้นเสนอประธานสังฆสภาภายในเจ็ดวัน ในกรณีเช่นนี้ ให้ประธานสังฆสภาลงนามประกาศสังฆาณัตินั้น ใช้บังคับได้

มาตรา 25 สังฆสภามีอำนาจเลือกสมาชิกสังฆสภา ตั้งเป็นคณะกรรมการสมาธิการสามัญ และมีอำนาจเลือกพระภิกษุซึ่งเป็นสมาชิกสังฆสภาหรือมิได้เป็นสมาชิกสังฆสภาก็ตาม ตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกระทำการกิจหรือพิจารณาสอบสวนข้อความอันอยู่ในวง งานของสังฆสภาหรือที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์ การประชุมคณะกรรมการสมาธิการ จะต้องมีการสมาธิการเข้าประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวน จึงเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา 26 สังฆสภามีอำนาจตั้งข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสังฆสภา เพื่อดำเนินการตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 27 การโฆษณาข้อความที่เกี่ยวกับการประชุมสังฆสภา คณะกรรมการสมาธิการสังฆสภา คณะสังฆมนตรี หรือคณะกรรมการที่คณะสังฆมนตรีตั้งขึ้นให้พิจารณาเป็นการลับ จะทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

หมวด 3

คณะสังฆมนตรี

มาตรา 28 สมเด็จพระสังฆราชทรงตั้งสังฆมนตรีขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วย
สังฆนายกคนหนึ่งและสังฆมนตรีอีกไม่เกินเก้ารูป

ในการตั้งคณะสังฆมนตรี ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ลงนาม
รับสนอง

มาตรา 29 สังฆนายกและสังฆมนตรีอย่างน้อยสี่รูปต้องเลือกจากสมาชิกของสังฆ
สภา นอกนั้นจะเลือกจากพระภิกษุผู้มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ แม้มิได้เป็นสมาชิก
ของสังฆสภาก็ได้

สังฆมนตรีผู้มีมิได้เป็นสมาชิกสังฆสภาย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแสดงความเห็นใน
สังฆสภาได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

มาตรา 30 สังฆนายกต้องรับผิดชอบในการบริหารการคณะสงฆ์ ส่วนสังฆมนตรีผู้
ได้รับแต่งตั้งให้บริหารองค์การใด ต้องรับผิดชอบในหน้าที่องค์การนั้น และสังฆมนตรีทุกรูป
จะได้รับแต่งตั้งให้บริหารองค์การใดหรือไม่ก็ตาม ต้องรับผิดชอบร่วมกันในกิจการทั่วไปของ
คณะสังฆมนตรี

มาตรา 31 คณะสังฆมนตรีต้องออกจากหน้าที่บริหารการคณะสงฆ์ เมื่อได้รับ
หน้าที่บริหารการคณะสงฆ์มาเป็นเวลาครบสี่ปีแล้ว หรือลาออกทั้งคณะ หรือความเป็น
สังฆนายกได้สิ้นสุดลงคณะสังฆมนตรีที่ออกนั้นต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการต่อไปจน
กว่าคณะสังฆมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

นอกจากนี้ ความเป็นสังฆมนตรีจะสิ้นสุดลง เฉพาะรูป เมื่อ

- (1) ถึงมรณภาพ
- (2) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
- (3) ลาออก
- (4) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการถวายความเห็นให้ลาออก

มาตรา 32 สมเด็จพระสังฆราชทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะทรงตรากติกาสงฆ์ตามที่ระบุไว้ใน
สังฆาถมัตติ

มาตรา 33 ให้จัดระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลางเป็นองค์การต่าง ๆ คือ -

- 1) องค์การปกครอง
- (2) องค์การศึกษา
- (3) องค์การเผยแผ่
- (4) องค์การสาธารณูปการ

นอกจากนี้ จะให้มีสภามติที่กำหนดให้มีองค์การอื่นเพิ่มขึ้นอีกก็ได้

ทุกองค์การต้องมีสภามนตรีรูปหนึ่งเป็นผู้ว่าการบังคับบัญชารับผิดชอบ ถ้าจำเป็นจะมีสภามนตรีช่วยว่าการก็ได้

มาตรา 34 ระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้เป็นไปตามกำหนดไว้ในสภามติ

มาตรา 35 ให้มีเจ้าคณะตรวจการในภาคต่างๆ ตามที่จะมีสภามติกำหนดไว้

เจ้าคณะตรวจการมีอำนาจหน้าที่ควบคุม สั่งการ และแนะนำ ชี้แจง กิจการอันเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย สภามติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ กฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบ

มาตรา 36 ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 12 มาตรา 20 และมาตรา 28 สภามติ กติกาสงฆ์ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์นั้น ต้องมีสภามนตรีรูปหนึ่งลงนามรับสนอง

มาตรา 37 การตั้ง ถอดถอน หรือโยกย้ายพระอุปัชฌาย์และพระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งการบริหารการคณะสงฆ์ ให้กระทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในสภามติ

หมวด 4

วัด

มาตรา 38 วัดมีสองอย่าง

- (1) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้ว
- (2) สำนักสงฆ์

มาตรา 39 การสร้าง การตั้ง การรวม การโอน การย้าย และการยุบเลิกวัด ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

การพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้กระทำโดยพระบรมราชโองการ

มาตรา 40 ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัดมีดังนี้

- (1) ที่วัด คือที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตวัดนั้น
- (2) ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด
- (3) ที่กัลปนา คือที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา

มาตรา 41 ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์ จะโอนกรรมสิทธิ์ได้แต่โดยพระราชบัญญัติ

มาตรา 42 วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควรจะให้มีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส รูปหนึ่งหรือหลายรูปก็ได้

มาตรา 43 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

- (1) บำรุงรักษาจัดการวัดและสมบัติของวัดให้เป็นไปโดยระเบียบเรียบร้อยตามสังฆานัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ กฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบ
- (2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย สังฆานัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ กฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบ

(3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

(4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา 44 เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

- (1) ห้ามบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่ในวัดนั้น
- (2) ขັบไล่บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสให้ออกจากวัดนั้น
- (3) กระทำทัณฑกรรมแก่บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัดนั้นให้ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑบนหรือให้ชอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย สังฆานัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ กฎหมาย ข้อบังคับ หรือระเบียบ

มาตรา 45 บรรพชิตต้องมีสังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งและมีถิ่นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

หมวด 5 ศาสนสมบัติ

มาตรา 46 ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็นสองประเภท

- (1) ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งยังมีใช้ของวัดใดวัดหนึ่ง
- (2) ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง

มาตรา 47 การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลางให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ
กระทรวงศึกษาธิการ

มาตรา 48 ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำงบประมาณประจำปีของศาสนสมบัติกลาง
เมื่อได้รับความเห็นชอบของคณะสังฆมนตรีแล้วให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้
ประมาณนั้นได้

มาตรา 49 ศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามระเบียบซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจะ
ตราไว้ ด้วยความเห็นชอบของคณะสังฆมนตรี

หมวด 6 คณะวินัยธร

มาตรา 50 การพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ ให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะวินัยธร

มาตรา 51 ระเบียบการแต่งตั้งคณะวินัยธรที่ดี ระเบียบวิธีพิจารณาวินิจฉัย อธิกรณ์
ดี ให้เป็นไปตามสังฆาณัติ

มาตรา 52 คณะวินัยธรย่อมเป็นอิสระในการพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ ให้เป็นไป
ตามพระธรรมวินัยและสังฆาณัติ

หมวด 7 บทกำหนดโทษ

มาตรา 53 ผู้ใด กระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติมาตรา 27 มีความผิดต้องระวางโทษ
จำคุกไม่เกินสามเดือน

มาตรา 54 ผู้ใด

(1) มิได้รับบรรพชาอุปสมบทโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยแต่บังอาจแต่งกายเลียนแบบบรรพชิต

(2) หมดลัทธิที่จะได้รับบรรพชาอุปสมบทโดยปิดบังความจริง

(3) ต้องปาราชิกแล้ว ไม่สละการแต่งกายอย่างเพศบรรพชิต

(4) ต้องคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้สึกแล้วไม่สึก มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน

มาตรา 55 ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์ไทย หรือพระภิกษุสงฆ์คณะใดคณะหนึ่ง อันก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือความแตกแยกมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา 56 ไวยาวัจกรผู้ใด กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ที่มีความผิดต้องระวางโทษฐานเจ้าพนักงานและตำแหน่งหน้าที่ในทางทุจริตตามกฎหมายลักษณะอาญา

หมวด 8

บทเปิดเตล็ด

มาตรา 57 พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายลักษณะอาญา

มาตรา 58 การปกครองคณะสงฆ์อื่น นอกจากคณะสงฆ์ไทย ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

มาตรา 59 ให้กรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสังฆสภา และสำนักงานการสังฆมนตรี เพื่อการนี้ ให้มีสิทธิเสนอคำชี้แจงในคณะสังฆมนตรี

บทเฉพาะกาล

มาตรา 60 ก่อนที่จะได้ทำสังคายนาพระธรรมวินัยให้ครบถ้วน แต่อย่างช้าต้องไม่เกินแปดปี นับแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้ห้ามมิให้ออกสังฆาณัติ กติกาสงฆ์ พระบัญญัติสมเด็จพระสังฆราชกฎกระทรวง หรือระเบียบใด ที่จะบังคับให้ต้องเปลี่ยนลัทธิอันได้นิยมนับถือและปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านานแล้ว

ผู้รับสนองพระราชนิโงการ

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 58 ตอนที่ 72 หน้า 1391 ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2484)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

พระมหาวรชัย กลิ่งโพธิ์ (วรเมธี) เกิดวันที่ 3 เมษายน พุทธศักราช 2511 ที่อำเภอจักราช (เฉลิมพระเกียรติ) จังหวัดนครราชสีมา จบการศึกษาจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ เอกภาษาอังกฤษ เมื่อปี พุทธศักราช 2535 เข้าศึกษาต่อที่ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2536

ปัจจุบันอยู่วัดธานีหัตถการ แขวงรองเมือง เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย